

Teatrul Evreiesc din București renovat

De Adrian Grauenfels

Cu un comentariu de Beatrice Bernath, pictor, Haifa

Vă mai amintiți iarna lui 2014? Acoperit și împovărat de o zăpadă deosebit de grea, acoperișul Teatrului Evreiesc de Stat din București s-a prăbușit. Pagubele erau importante, sala nefolosibilă, astfel că localul a fost închis timp de doi ani. Teatrul este unul din puținele rămășițe ale unei vaste comunități Evreiești care cândva înflorea în România. În Europa mai existau 3 teatre idiș la Londra, Moscova și la Varșovia. După catastrofa din 2014 acoperișul a fost reparat, tavanul repictat și sistemul electric vechi de zeci de ani înlocuit. La redeschiderea din Noiembrie 2016, Maia Morgenstern, directoarea teatrului și actriță apreciată, a declarat că teatrul idiș a continuat să apară în localuri publice, biblioteci sau alte săli de teatru ale orașului. O primă tragi-comedie a fost jucată în ianuarie 2017: "Varșovia - Ghid Turistic" piesă în care familii izgonite din Polonia revin să-și reclame proprietățile confiscate. În ciuda unei ninsori serioase, sala a fost plină până la refuz.

Primul teatru Evreiesc din România a fost fundat la Iași în 1870. Cel din București a fost înființat în 1940 și a rămas în funcțiune în ciuda războiului și a antisemitismului practicat în România, aliata Germaniei Naziste, care expedia evreii la lagărele de muncă și exterminare. În timpul războiului, actorilor evrei le era interzisă apariția în alte teatre și nici uzul limbii idiș.

Maia, în dreapta, asistând la o repetiție

Mai târziu, în timpul erei comuniste, cu Ceaușescu lider autoritar, între 1960-1989, o mare parte din Bucureștiul Evreiesc a fost dărâmat ca să facă loc arhitecturii de stil Sovietic, mult apreciată de conducător.

După cutremurul major care lovește orașul în 1977, dictatorul Ceaușescu profită de starea jalnică a orașului și ordonă dărâmarea unor biserici, monumente și clădiri care nu îi erau pe plac. Chiar și celebrul spital Brâncovenesc a fost ras de pe fața pământului. O legendă care circulă de atunci, descrie blestemul legat de acest spital și soarta dictatorului.

Blestemul Brâncovenilor

Safta Brâncoveanu, soția Banului Grigore Basarab Brâncoveanu, a dorit ca spitalul proaspăt clădit la 1838 să fie o operă de binefacere.

După 150 de ani de istorie, spitalul situat în centrul istoric al Bucureștiului a fost dărâmat, căci nu era inclus în planurile urbanistice ale lui Ceaușescu. Safta Brâncoveanu comandase o inscripție în marmură pe care a așezat-o în bisericuța din curtea spitalului. Inscripția, care se află acum la Curtea Veche, conține un blestem

care cere Divinității ca cel care se va atinge de spital, să fie omorât de cei din neamul său, într-o zi de sărbătoare.

Ceașescu a dărâmat spitalul și biserica în Martie 1984. A rămas doar inscripția. În 1989, Ceaușescu a fost omorât de cei de un neam cu el, chiar de Crăciun.

Blestemul, spunea așa: *"Se face acest spital pentru săraci și de moarte năpraznică în zi de Crăciun să moară cel care se va atinge de acest spital"*.

Actorii Viorica Bantas si Claudiu Istodor la repetitie

Și cartierul evreiesc a fost distrus de Ceaușescu, mai puțin Teatrul Evreiesc, declară Maia într-un interviu pentru ziarul *The New York Times*. "Una după alta străzile au fost demolate, îmi amintesc un ocean de ruine. Teatrul era într-o stare deplorabilă. Fără încălzire, cu elctricitatea cârpită din improvizații. Era greu de accesat de actori dar și de public". Regimul comunist a permis folosirea idișului pe scenă. Nu tot publicul înțelegea idiș, mulți ascultau în căști traducerea simultană. Era un prilej de a strecura mesaje vitale, care evitau cenzura.

" În idiș puteam spune lucruri interzise în limba română", a mărturisit actorul Rudi Rosenfeld, activ încă din anii 50. Colegii de la microfon evitau să traducă părțile

sensibile, lansate în limba idiș pe scenă.

Azi traducerea apare pe ecrane - monitor. Spre sfârșitul anilor 80 mai toată populația evreiască a orașului a dispărut. Cartierul evreiesc din jurul teatrului, cândva plin de viață și-a pierdut culoarea și farmecul. Ani după terminarea războiului, Ceaușescu a permis emigrarea masivă a evreilor rămași în viață, în schimbul valutei și a unor bunuri oferite de Statul Israel.

Puținii rămași au plecat și ei după revoluția din 1989 când regimul comunist a fost abolit. Se estimează că România de azi numără circa 11.000 de evrei din cei 800.000 care trăiau înaintea celui de al 2-lea război mondial. În București mai trăiesc circa 4.000 de persoane. Cartierul Evreiesc nu mai există, cel mult apare desemnat pe hărțile mai vechi ale capitalei. Templul Coral (unul din cele 2-3 lăcașuri de rugăciune și cult rămase în picioare) a fost renovat în ultimii ani și s-a deschis vizitatorilor. Trecătorilor prin cartier le este practic imposibil să recunoască mâna de rămășițe ale istoriei evreiești, toate aceste relicve sunt înconjurate de inestetice blocuri de locuințe, care maschează chiar Teatrul însuși.

Teatrul a fost declarat instituție oficială în 1948, și la exterior pe fațada sa s-a atârnat o firma scrisă pe vertical cu litere roșii: "Teatrul Evreiesc". Deși nu figura pe listele instituțiilor culturale serioase, sala de 250 de locuri era bogat decorată și cu o acustică excelentă. Actorul american Allen Lewis Rickman, care a aprut în numeroase teatre în USA și la festivaluri idiș, mărturisește că proporțiile interioare și acustica teatrului din București sunt fantastice. Pentru viitor Maia Morgenstern plănuiește spectacole în idiș cât și în limba română. În vizunea dânei teatrul nu trebuie văzut ca un monument al trecutului, ca un muzeu, ci un lăcaș cultural, creativ, viu, adaptat tuturor audiențelor. Se teme că teatrele din Moscova, Varșovia și București sunt ultimele reminiscențe ale culturii idiș din Europa de Est. "Dorim să continuăm tradiția limbii și a actoriei în idiș. Uneori avem mai mulți actori pe scenă decât public în sală", spune Maia. După renovare am constatat cu bucurie, o oarecare înviorare a spectatorilor care ne vizitează. Un alt aspect este că marea parte a actorilor tineri trebuie să învețe limba idiș de la zero, o sarcină de loc simplă. O actriță a recunoscut că i-au trebuit 3 ani până să stăpânească confortabil idișul.

Fine de spectacol in sala renovata 2017- Actorii multumesc publicului

După ce acopersiul s-a prăbușit de la presiunea zăpezii acumulate, actorii n-au renunțat la munca lor. Au improvisat pe stradă o scenă, câteva proiectoare și au continuat să joace printre nămeții de zăpadă. Nu cred că era o formă de protest, spune Maia, aveam ceva de transmis dar pur și simplu nu aveam unde să jucăm. Edilii orașului au înțeles mesajul și au găsit fonduri pentru reparație. Problema majoră rămâne de a găsi o audiență suficientă și un repertor potrivit noii generații. Când am început cariera mea aici, aveam 18 ani, spune Maia, acum am 55.

În fiecare an îmi ziceam că încă un an-doi și teatrul nostru va muri. Așa au trecut 37 de ani, sunt încă aici, nu vi se pare fantastic?

Surse: Internet. [The New York Times](#) . Foto: Andrei Pungovschi

Un comentariu de la Beatrice Bernath - pictor din Haifa

Maia e o femeie dragă, un monstru de talent și mimică care arde pe scenă ca o flacăra, dar în particular este o femeie simplă, fără fasoane, o adevărată muncitoare, nu e o divă, e o camaradă.

Am văzut spectacolul în premieră - cel despre Varșovia, chiar la un moment dat m-am simțit umilită și presată de cum a fost tratat subiectul evreilor reveniți în orașul natal, am plâns în mijlocul spectacolului de furie descoperind că poate noi prin firea și modul în care ne comportăm în Diaspora - generăm o opinie publică care nu-și schimbă părerea rea despre evrei.

Eu am fost poate singura Israeliană în sală, nu o evreică, și am fost în mod paradoxal făcută să mă simt evreică nu o Israeliană mândră, cu nasul pe sus și plină de umor, care de fapt sunt. M-am simțit dezbrăcată de mândria mea de femeie universală. După ce am întâlnit-o în biroul ei pe Maia care mi-a mulțumit pentru cărți și un desen lăsat dinainte, mi-a zis că fiica ei a fost încântată de ele așa că mi-a revenit inima la loc și am început să studiez pereții interiori ai teatrului visând la o expoziție făcută local și donată acestor pereți goi. Iată un proiect pentru mine: o lună de lucru în teatru, când nu e stagiune, să montez desene pe panouri mari fixate direct pe pereții foaierei atât de gol.